

prečustvoval in izpovedal. Pa tudi izraz in oblika nista taka, da bi mogla kategorično zahtevati, naj knjiga izide; upravičujeta jo le za silo.«

Tehtnost in zanimivost Cankarjevega literarnokritičnega pisanja sta tolikšni, da bi morali podrobneje in v celoti preučiti omenjene in še druge sestavke in natančneje določiti njihov pomen za razvoj slovenske literarnokritične misli.

Slovenska matica je storila prav, ker se je odločila za izbrano delo Izidorja Cankarja. S tem bodo zbrana njegova dela, hkrati pa je dana pobuda za ponovno vrednotenje pisateljevega deleža v slovenski literaturi.

Gregor Kocijan

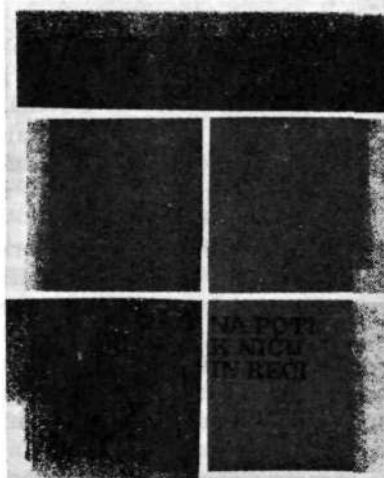
T. KERMAUNER, NA POTI K NIČU IN REČI

Kermaunerjevi eseji o štirih sodobnih pesnikih in o njihovih zbirkah so brez dvoma le ena izmed možnih interpretacij pesniškega jezika, besede, misli in podobe. Avtor je naslovu svojih esejev pripisal tale podnaslov — Porajanje reizma v povojni slovenski poeziji. V spremni besedi pa je pojasnil metodo svoje znanstvene analize z besedami: »Nisem stal — in ne stojim — na nobeni ideološki poziciji, ki bi to, kar ji je blizu, sprejemala, vse ostalo pa odklanjala. Skušal sem biti do vsega pesniškega gradiva in do zgodovine pomenov, ki se skriva za njim, povsem neoseben, 'objektiven', z eno besedo: ravnal sem kot znanstvenik. Namen mojih analiz je: odkriti dejansko zgodovino povojne (pa tudi celotne) slovenske poezije, njene notranje pomene, zveze med posameznimi pesmimi, razdobji in poezijami. Obdobje, ki ga imenujem reistično, se mi iz vseh teh analiz kaže kot logično in smiselno nadaljevanje

prejšnjih obdobj (struktur), iz njih *kontinuirano* raste (ne glede na svojo ideologijo, po kateri se reistični svet začne ab ovo z letom nič) in tako rekoč sklepa razvojno linijo slovenske poezije kot njen skrajni konec.«

Reistično obdobje v sodobni slovenski poeziji je tedaj pogojilo v Kermaunerjevih esejih reistično analizo in vrednotenje, ki pa seveda ne želi in ne more imeti nikakršne zveze s tako imenovano normativno estetiko in kritiko. Kermaunerjeva analiza našteva, ugotavlja, izbira in pregleduje pesniško gradivo, do posameznih primerjalnih zaključkov in sodb pa se povzpne le v krogu obravnavanih štirih pesnikov ali pa le izjemoma zunaj kroga četverice. Iz

TARAS KERMAUNER



Kermaunerjevega pripovedovanja bralec ne zve, ali je kritiku pomembnejši ta ali oni iz izbrane četverice, niti ne spozna, kateri pesniški izraz je tudi v idejnih okvirih reistične

Taras Kermauner, Na poti k niču in reči. Str. 200. Založba Obzorja. Maribor 1968.

poezije najbolj avtentičen in zaključen. Izogibanje normativni selekciji in opredeljevanju avtohtonih pesniških vrednosti je vsekakor poglavitni metodološki namen Kermaunerjeve analize; to bo namesto našega avtorja moral opraviti kdo drug, najverjetneje bodočnost, ki pa bo seveda morala upoštevati selekcijo, izvedeno v sodobnosti in v zgodovini.

In vendar je treba ob Kermaunerjevi knjigi zastaviti vprašanje: ali se je zaradi reistične revolucije v filozofiji, prozi, poeziji in dramatikii spremenilo tudi umetniško bistvo dramatike, filozofije, proze in poezije ali pa so se spremenili samo vsebina, oblika in smoter (smer) umetniške izpovedi in spoznanja? Kolikor je mogoče razbrati iz dosedanjega gradiva sodobne slovenske, pa tudi svetovne poezije, bi najbrže smeli trditi, da sta se spremenili zgolj vsebina in oblika, ne pa tudi funkcionalno in umetniško bistvo poezije. Tudi reistična poezija poizkuša spremeniti svet in človeka, čeprav se njeni ideologi zatekajo k trditvi, da namen reizma v filozofiji in umetnosti ni preobrazba in sprememba sveta. V volji in želji spremeniti svet (čeprav skozi prizmo ugotavljanja in registriranja nič in reči) se sodobna reistična poezija prav v ničemer ne razlikuje (mislimo seveda zgolj na njen funkcionalni sistem) od realistične, romantične ali klasicistične poezije. Še najmanj pa od »humanistične« volje poboljšati to, kar je slabega, neosveščene in neprisotnega.

Zato se tudi v odnosu življenje—poezija ali pa v odnosu nič—anti—poezija ni dogodilo ničesar bistveno novega; kar pa se je spremenilo, in na te spremembe tudi reagira mo-

derna poezija, smemo uvrstiti v sklop realnih življenjskih in družbenih dejstev okolja, stvari (reči), ki obdajajo človeka in ga poskušajo obvladati. Porajanje reizma v umetnosti ni nekaj povsem novega, zasledimo ga že v slikarstvu Hieronimusa Boscha kot pojav v območju modernega, nekonvencionalnega in antitradicionalnega.

Kermaunerjev objektivni ali znanstveniški odnos do reistične poezije je v svojem jedru esejistično filozofska akumulacija besed, pomenov, dejstev in reči. Njena zveza s poezijo pa je zagotovljena samo toliko, kolikor se naslanja in črpa svoje ideje iz besed in metaforike v pesniškem gradivu Krambergerjeve, Šalamunove, Zagoričnikove in Rotarjeve lirike. Vsekakor pa bi bilo zanimivo zvedeti za Kermaunerjevo stališče, kakšen je na primer odnos med porajanjem reizma v sodobni slovenski poeziji in pa Kosovelovimi Integrali. In pa, ali sta se ekspresionistična lirika in poezija socialnega protesta dvajsetih in tridesetih let razvili v mejah istega zgodovinsko-jezikovnega prostora in izročila, v katerem se danes razvija reistična poezija. In kakšne so razvojne zveze reistične poezije s poezijo Minattija, Zlobca, Koviča, Pavčka, Krakarja in Menarta? In prav tako bi smeli vprašati — zlasti če je vse, kar je tudi vprašljivo — ali je porajanje reizma v povojni slovenski poeziji res pot k niču in reči, ali pa je to morebiti iskanje poti vstran od nič in od reči. Razmišljujočemu človeku se ponuja spoznanje, da poezija omenjene četvorice priča o begu pred ničem in o uporabi proti reči. Dejal bi, da Kermaunerjevi eseji volens-nolens, to misel potrjujejo.

Bojan Štih